

Subject Code : QDB-48

**સમાજશાસ્ત્ર (મુખ્ય પરીક્ષા)
(Gujarati Medium)**

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 200

- સૂચના : (1) પ્રશ્નપત્ર A, B અને C વિભાગમાં છે, પ્રત્યેક વિભાગમાં લખવાના પ્રશ્નો તથા તેના ગુણ આપવામાં આવેલ છે.
- (2) પ્રત્યેક વિભાગમાં પ્રશ્નોના જવાબ એક સાથે – સળંગ ક્રમવાર જવાબવહીમાં લખવાના રહેશે. તેમજ એક વિભાગના પ્રશ્નોના જવાબ સાથે બીજા વિભાગના પ્રશ્નોના જવાબ લખવા નહીં. જો આ રીતે એક વિભાગના પ્રશ્નોના જવાબ સાથે બીજા વિભાગના પ્રશ્નોના જવાબ લખેલા હશે તો તે તપાસવામાં આવશે નહીં.
- (3) વિભાગ A, B અને C માં ના પ્રશ્નોના જવાબ નિર્ધારિત શબ્દોમાં લખવા.
- (4) જો અંગ્રેજી ભાષામાં આપવામાં આવેલ પ્રશ્નો અને તેના ગુજરાતી અનુવાદમાં તફાવત જણાય તો, અંગ્રેજી ભાષાનો પ્રશ્ન તે માટે માન્ય ગણવાનો રહેશે.
- (5) ઉત્તર અંગ્રેજી અથવા ગુજરાતી બે પૈકી આપે વિકલ્પ આપેલ એક જ ભાષામાં લખવાના રહેશે. બંને ભાષામાં જવાબો એક સાથે લખી શકાશે નહીં.

વિભાગ-A

- સૂચના : (1) પ્રશ્ન ક્રમાંક : 1 થી 20.
(2) બધા જ 20 પ્રશ્નોના જવાબો લખવાના છે.
(3) દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.
(4) જવાબ આશરે 20 થી 30 શબ્દોમાં લખવા.

1. સામાજિક સંસ્થાનો અર્થ શું છે ?
2. એમ.એન. શ્રીનિવાસના મતે પ્રભાવી જ્ઞાતિ એટલે શું ?
3. કાર્યાત્મવાદ સમાજને કેવી દૃષ્ટિએ જુએ છે ?
4. અન્વેષણાત્મક સંશોધન એટલે શું ?
5. વેબર આદર્શ પ્રકારને કેવી રીતે વ્યાખ્યાબદ્ધ કરે છે ?
6. સંસ્કૃતિકરણના ખ્યાલમાં 'સંસ્કૃતિ' એટલે શું ?
7. સામાજિક સ્તરરચનાને વ્યાખ્યાબદ્ધ કરો.
8. પંચવર્ષીય યોજનાના બે અભિગમો દર્શાવો.
9. 'હકારાત્મક ભેદભાવ' એટલે શું ?
10. સામાજિક સંશોધનમાં 'સ્નોબોલ ટેકનિક' એટલે શું ?
11. સ્ત્રીઓ પરના અત્યાચાર સંદર્ભે 'વિશાખા ગાઈડલાઈન' માં 'વિશાખા' એટલે શું ?
12. 'નાગરિક સમાજ' નો ખ્યાલ એટલે શું ?
13. 'રાજ્ય' ના ખ્યાલને સમજાવો.
14. અનુસુચિત જાતિ અને અન્ય પછાત વર્ગો માટેની અનામતના આધારો કયા છે ?
15. 'જેન્ડર' એટલે શું ?
16. 'સમુદાય' અને 'સમૂહ' વચ્ચેનો તફાવત સમજાવો.

17. નબળા વર્ગો માટેના વિકાસ સંદર્ભે 'સમાવેષક વિકાસ' નો અર્થ શું છે ?
18. ક્રિયાત્મક સંશોધન એટલે શું ?
19. રોબર્ટ મર્ટન સિદ્ધાંત અને સંશોધનનું પરસ્પરાવલંબન કેવી રીતે સમજાવે છે ?
20. સામાજિક વિનિમય સિદ્ધાંતના બૌદ્ધિક સ્ત્રોત કયા છે ?

વિભાગ-B

- સૂચના : (1) પ્રશ્ન ક્રમાંક : 21 થી 32.
(2) બધા જ 12 પ્રશ્નોના જવાબો લખવાના છે.
(3) દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.
(4) જવાબ આશરે 50 થી 60 શબ્દોમાં લખવા.

21. સામાજિક સંશોધનમાં પદ્ધતિ અને પ્રયુક્તિ વચ્ચેનો તફાવત કયો છે ?
22. એથનોમેથોડોલોજી વિષે ટૂંકનોંધ લખો.
23. વર્ણ અને જાતિ (જ્ઞાતિ) વચ્ચેનો તફાવત સમજાવો.
24. સામાજિક માનવશાસ્ત્રથી સમાજશાસ્ત્ર કેવી રીતે જુદું છે ?
25. કામ કરવાના સ્થાને થતી જાતીય સતામણી સંદર્ભે સર્વોચ્ચ અદાલતે તૈયાર કરેલી માર્ગદર્શિકા જે કેસ પર આધારિત છે તેના વિષે સમજ આપો.
26. આદિવાસી વિકાસ અંગે ઢેબર કમિશને કઈ ભલામણો કરી હતી ?
27. એમ.એન. શ્રીનિવાસના મતે સંસ્કૃતિકરણની પ્રક્રિયાનું વર્ણન કરો.
28. કાર્લ માર્ક્સના અધિશેષ મૂલ્યના ખ્યાલને ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.
29. ભારતમાં માનસિક ક્ષતિગ્રસ્ત વ્યક્તિઓના સામાજિક-કાનૂની પ્રશ્નો દર્શાવો.
30. પરિવારના કાર્યો વિશે પારસનનો દૃષ્ટિકોણ જણાવો.
31. વૈજ્ઞાનિક વલણ એટલે શું ? ભારતમાં સામાજિક વિકાસ અર્થે તેનું શું મહત્ત્વ છે ?
32. અનુઆધુનિકતાવાદના સંદર્ભમાં મિશેલ ફૂકો વિમર્શના ખ્યાલને કેવી રીતે સમજાવે છે ?

વિભાગ-C

- સૂચના : (1) પ્રશ્ન ક્રમાંક : 33 થી 39.
(2) નીચેના 7 પૈકી ગમે તે 5 પ્રશ્નોના જવાબો લખવાના છે.
(3) દરેક પ્રશ્નના 20 ગુણ છે.
(4) જવાબ આશરે 200 શબ્દોમાં લખવા.

33. ભારતીય સમાજ પર સ્ત્રીઓના આંદોલનની અસરો સમજાવો.
34. ભારતમાં આત્મહત્યાની સમસ્યાનું વર્ણન કરો અને આ સમસ્યાને એમિલ દર્બાઈમના આત્મહત્યાના સિદ્ધાંત સાથે સાંકળો.
35. ભારતીય સમાજશાસ્ત્રમાં આઈ.પી. દેસાઈનું પ્રદાન શું છે ?
36. ડેરિડાના ડીકન્સ્ટ્રક્શન સિદ્ધાંતને સમજાવો.
37. ભારતના આદિવાસીઓના જીવનમાં જળ, જંગલ અને જમીનનું મહત્ત્વ ચર્ચો.
38. સરોગસીની સામાજિક - કાનૂની અસરો સમજાવો.
39. ભારતીય શહેરોના વિભિન્ન પાસાઓમાં જ્ઞાતિની ભૂમિકા ચર્ચો.

Subject Code : QDB-48
SOCIOLOGY (Main Examination)
(English Medium)

Time : 3 Hours

Total Marks : 200

- Instructions :** (1) The question paper has been divided into three parts, **A, B** and **C**. The number of questions to be attempted and their marks are indicated in each part.
- (2) Answers of all the questions of each part should be written continuously in the answer sheet and should not be mixed with other parts' Answer. In the event of answer found, which are belongs to other part, such answers will not be assessed by examiner.
- (3) The candidate should write the answer within the limit of words prescribed in the parts **A, B** and **C**.
- (4) If there is any difference in English language question and its Gujarati Translation, then English language question will be considered as valid.
- (5) Answer should be written in one of the two languages. Write in the language (English or Gujarati) preference given by you. Answer should not be written in both the languages in the same paper.

Part-A

- Instructions :** (1) Question No. **1** to **20**.
- (2) Attempt all **20** questions.
- (3) Each question carries **2** marks.
- (4) Answer should be given approximately in **20** to **30** words.

1. What is the meaning of Social Institution ?
2. What is Dominant Caste according to M.N. Srinivas ?
3. How does Functionalism view society ?
4. What is exploratory research ?
5. How does Weber define an Ideal Type ?
6. What is 'Sanskriti' in the concept of Sanskritisation ?
7. Define Social stratification.
8. Outline the two approaches in the five year plan.
9. What is 'positive discrimination' ?
10. What is 'Snowball technique' in social research ?
11. What is 'Vishakha' in 'Vishakha Guideline' in the context of atrocities on women ?
12. What is the concept of Civil Society ?
13. Define the term State.
14. What are the basis of Reservation for Scheduled Caste and Other Backward Classes ?
15. What is Gender ?
16. Explain differences between 'Community' and 'Group'.

17. What is the meaning of inclusive growth in reference to development of weaker section ?
18. What is Action Research ?
19. How Robert Merton define Interdependence between theory and Research ?
20. What are the intellectual roots of Social Exchange theory ?

Part-B

- Instructions :** (1) Question No. **21** to **32**.
(2) Attempt all **12** questions.
(3) Each question carries **5** marks.
(4) Answer should be given approximately in **50** to **60** words.

21. What is the difference between Method and Technique in social research ?
22. Write a short note on Ethnomethodology.
23. Distinguish between 'Varna' and 'Jati'.
24. How is Sociology different from Social Anthropology ?
25. Explain the case in which Supreme Court laid down the guidelines and norms in the context of Sexual Harassment at the workplace.
26. Which recommendations were made by Dhebar Commission for tribal development ?
27. Describe the process of Sanskritization according to M.N. Srinivas.
28. Explain with illustration the concept of surplus value of Karl Marx.
29. Describe the Socio-legal problems of Mentally Challenged people in India.
30. What are Parson's views on the functions of the family ?
31. What is scientific temper ? How it is important for the Social development of India ?
32. How Michel Foucault conceptualized the Discourse in context of Post Modernism ?

Part-C

- Instructions :** (1) Question No. **33** to **39**.
(2) Attempt any **5** out of **7** questions.
(3) Each question carries **20** marks.
(4) Answer should be given approximately in **200** words.

33. Explain the impact of women's movement on Indian Society.
34. Describe the problem of suicide in India and relate it with Emile Durkheim's theory of suicide.
35. What is the contribution of I.P. Desai in Indian Sociology ?
36. Explain the Jacques Derridy's theory of Deconstruction.
37. Discuss the importance of water, forest and land in the lives of Indian tribals.
38. Explain the socio-legal impact of surrogacy.
39. Discuss the role of caste in different aspects of Indian cities.